

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

7. Пометун О. Методика навчання історії в школі / О.І. Пометун, Г.О. Фрейман. – К: Генеза, 2005. – 328 с.
8. Путівник юного історика / Упорядник Котенко Л.В. – Житомир: Волинь, 2012. – 536 с.
9. Терно С. Проблемні задачі з історії. – Тернопіль, 2010. – 39 с.

Гора Т. В., Шевченко І. О.*

СПРИЙНЯТТЯ УЧНЯМИ ТВОРЧОСТІ Т.Г.ШЕВЧЕНКА ЧЕРЕЗ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

У статті розкривається проблема сприйняття школярами творчості великого Кобзаря через вивчення англійської мови, що є основою глибокого зрозуміння ними ролі української культури й літератури у світовому контексті.

Т. Г. Шевченко – один з класиків світової літератури. Його гуманізм, геніальні народі образи роблять його зрозумілим і близьким для людей різних націй, хоча він є поетом України. Визнанням його творчості є пам'ятники зведені в багатьох країнах світу, зазвичай за ініціативою місцевих українських діаспор [2] і за сприяння урядів різних держав.

Творчість Тараса Григоровича Шевченка є вершиною духовних здобутків українців у царині красенно письменства та поезії. Також він геніальний художник і громадський діяч, який залишив свої здобутки як для української культури, так і для культури народів світу. Його творчість цінують і поважають у сотнях країн, а поезії перекладені багатьма різними мовами. Серед цих творів є й такі, які звучать англійською мовою, що свідчить про можливість ознайомлення школярів з доробком геніального письменника не лише на уроках української літератури. Саме тому пріоритетним напрямом методичного збагачення уроків англійської мови може стати проведення їх на основі інтеграції з українською літературою, що матиме на меті інформаційне й емоційне збагачення сприйняття учнями цікавого матеріалу з різних боків.

Інтегровані уроки дозволяють глибше опанувати необхідну тему. На такому уроці кожен учитель-предметник насамперед намагається подати суть того, що вивчається, зі своєї, специфічної для кожного предмета, точки зору. Не останню роль відіграє й оригінальність самого проведення уроків. Зокрема, ознайомлюючи дітей з творчістю Т.Г.Шевченка, можна інтегрувати зміст англійської мови з українською літературою й подати його як: урок-лекція; урок-подорож; урок-екскурсія; мультимедіа-урок; проблемний урок, урок-практикум; вікторина; конкурс; огляд знань; захист творчих робіт, проєкти; творчий звіт, тощо [5]. Т.О.Литвинова ділиться досвідом проведення уроку-подорожі на тему: «Тарас Шевченко. Поет, який єднає минуле, теперішнє і майбутнє». На уроці учні ознайомлюються з фактами біографії письменника, формують

---

* © Гора Т. В., Шевченко І. О.

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

уміння сприймати вірші на слух та перекладати їх з англійської мови, що розвиває увагу та образне мислення учнів [4].

Також можна залучати й учнів до підготовки інтегрованого уроку, заздалегідь пропонуючи їм віднайти якусь частину нового матеріалу. Таким чином, педагог робить урок рольовим. Дитяча психологія краще сприймає короткотривалі повідомлення, відмінні за формою викладу та джерелом подачі. Особливість спілкування з дітьми кожного окремого вчителя перетворює урок на евристичну бесіду з глибоким та детальним поясненням незрозумілих понять [5].

На інтегрованих уроках з вивчення творчості Т.Г.Шевченка вчителям ватро звертатися до перекладів його віршів англійською мовою, адже одне із головних завдань художнього перекладу перекладознавці вбачають у здатності справляти на читача чи слухача естетичне враження, аналогічне впливові оригіналу [1]. Незважаючи на те, що Шевченкову стислість поетичного рядка майже неможливо передати англійською мовою, зберігаючи розмір і не збільшуючи при цьому кількості слів, адже англійські самостійні слова переважно коротші за українські, все одно є багато людей, які зробили переклад. Якщо не враховувати артикль, англомовний еквіритмічний переклад міститиме більше слів. В англомовній поезії рими спираються на приголосні звуки, а в українській – на голосні. Це сприяє природнішому для англійського віршування інтонванню поетичної строфи. Плавний, неквапливий хід Шевченкової строфи прискорюється, стає менш співучим, втрачає на м'якості та мелодійності [4].

Знайомлячи дітей з фактами історії, варто зазначити, що в американську, канадську і англійську літературу творчість Т.Г.Шевченка входить паралельно. Дотепер над донесенням Шевченкового слова до англомовного читача працювало понад 80 перекладачів. Майже всі його поезії відтворюють англійською мовою. Багато з них мають по декілька інтерпретацій. Зокрема, «Садок вишневий коло хати» – одинадцять, а «Заповіт» – двадцять.

Першу спробу представити Т.Г.Шевченка англомовному світові зробив 130 років тому Андрій Онуфрійович Гончаренко. Крім епізодичних публікацій, які з'явилися раніше, треба відмітити 1 вересня 1868 р., коли у «Віснику Аллеки» А.О.Гончаренко почав подавати в оригіналі уривки Шевченкових творів.

Глибокий аналіз і докладну інформацію про Т.Г.Шевченка знаходимо в працях Вільяма Ричарда Морфіла. Треба визнати, що при всій пошані до українського поета, при всій симпатії до нього як борця проти кріпацтва, В.Р.Морфіл був далекий від розуміння Шевченка [3], що й впливало на якість його перекладу.

На початку ХХ століття серед перекладачів Тараса Григоровича англійською мовою виділяється Етель Ліліан Войнич –

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

англійська письменниця і композитор. Вона намагалася й не-безуспішно передати дух оригіналу, не забуваючи про деталі. Тільки після 20 років наполегливої праці вона опублікувала у власному перекладі 156 Шевченкових рядків. Порівняймо:

*I care no longer if the child
Shall pray for me, or pass me by.
One only thing I cannot bear:
To know my land, that was beguiled
Into a death – trap with a lie,
Trampled and ruined and defiled...
Ah, but I care, dear God; I care!
Мені однаково, чи буде
Той син молитися, чи ні...
Та не однаково мені,
Як Україну злії люди
Присплять лукаві в огні
Її обкраденною, збудять...
Ох, не однаково мені!*

Е.Войнич зберегла багатство змісту і своєрідність стилю першотворів, приміром, перенесення, повтори, мелодійність внутрішніх рим, риторичні звертання [3].

В Англії відомою поетесою є Віра Річ, яка в 1960-69 роках опублікувала переклади 51 твору Шевченка, серед них – 9 поем. Її переклади вважаються найбільш поетичними та близькими по духу і розумінню поезії оригіналів творів.

У 1933 році опублікував свої англійські переклади канадсько-український поет Онуфрій Івах. Його переклади цілісні, у них добре відтворено мелодію оригіналу, відчувається виразне бачення Шевченкових образів. Наприклад, «Ой, одна я, одна...»: *Above the dirty sky; below the sleery sea;*

*And yonder stretching far away
Along the shore, in a drunk way
The rushes droop without a wind.
І небо невмите, і заспані хвилі;
І понад берегом геть – геть –
Неначе п'яний очерет
Без вітру гнеться.*

Серед перекладачів Т.Г.Шевченка на помітному місці є представник української трудової еміграції Іван Федорович Вив'юрський, відомий під іменем Джон Вір. Він багато працював, щоб донести у світ слово Шевченка англійською. Він перекладав 29 віршованих творів (4180 рядків). Багато з них перекладено вперше [3].

*The mighty Dnieper roars and bellows,
The wind in anger howls and raves,
Down to the ground it bends the willows,
And mountain – high lifts up the waves.
Реве та стогне Дніпр широкий,
Сердитий вітер завива,
Додолю верби гне високі,
Горами хвилю підійма.*

Твори великого поета опубліковувалися не тільки окремо,

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

але й у збірках з коментарями видавців, редакторів чи відомих на той час людей. У Берліні у 1929 році Дмитро Дорошенко підготував буклет німецькою мовою про Шевченка, який потім був перекладений англійською: Taras Shevchenko: The National Poet of the Ukraine (1936 p.), Taras Shevchenko: Bard of Ukraine (1946 p.) [3].

Нове видання перекладів Тараса Григоровича було опубліковано в Північній Америці в 1980-х роках. Джордж Грабовіц у книзі «The Poet as Mythmaker» показав зв'язки поезії кобзаря з його поглядами. Продовжив його роботу Леонід Плющ (1986) [3].

У Франції перші статті про Т.Г.Шевченка з'явилися ще в 1847 році, власне, коли Тарас уже був під арештом, але найбільше французів познайомив з Тарасом французький культурний діяч Еміль Дюран, котрий працював викладачем у Петербурзькому університеті, уже через 15 років. Він опублікував в одному з французьких журналів ось таке: «поет, якого ми хочемо відкрити читачеві, є народним у найширшому розумінні цього слова. Українські селяни знають напам'ять більшість його поезій і співають їх разом з піснями, почутими від батьків або з уст народних співців кобзарів. Шевченко такий великий поет, що слава його перетнула кордони і поширилась по Європі» [3].

Під час інтегрованого уроку вчителі мають змогу ознайомити школярів і з тим фактом, що в 1902 р. канадська влада послала лікаря і місіонера Е. Дж. Гантера до поселення Тюлон, щоб асимілювати українських дітей в інтернаті. Та незабаром Е. Гантер змінив свою думку: працюючі українці заімпонували йому настільки, що він став оборонцем доброго українського імені в Канаді, вивчив українську мову. Зацікавившись і захопившись Шевченком, почав перекладати його твори в 1910 р. Видав свої переклади на власний кошт у 1922 р. під назвою «Кобзар України». У перекладах Е. Гантера є окремі цікаві перекладацькі знахідки і вдалі перевтілення, але загалом художня вартість перекладів незначна. Е.Гантер не був поетом, не завжди мислив образами. Він часто не міг проникнути в глибину Шевченкового образного світу, в його інтерпретаціях відчувається послаблення художнього звучання оригіналів («На панщині пшеницю жала...», послання «І мертвим, і живим...») [3].

Школярам також варто знати, що в 1940-1941 рр. в англomовному журналі «The Ukrainian Life» («Українське життя»), що його видавав Український робітничий союз у Скрентоні (штат Пенсильванія в США), опубліковано твори великого Кобзаря в перекладі американської літераторки та медика Гелен Любач.

Отже, матеріали англomовної шевченкіани мають неоднакову історико-літературну вартість і їх необхідно кожному оцінювати критично, зважаючи на особливості двох мов. Саме ця неоднозначність при перекладі творів митця дає можливість учням на уроках розкрити суть цього аспекту, формувати

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

національну свідомість майбутніх громадян України, їх світогляд, ідеали, переконання, любов до пісні, традицій відродження духовності. Виходячи з вищесказаного, не викликає сумніву й те, що проведення інтегрованих уроків англійської мови і української літератури з вивчення творчості Т.Г.Шевченка сприятимуть глибшому сприйняттю його доробку школярами.

Література:

1. Зорівчак Р.П. Фразеологічна одиниця як перекладознавча категорія. – Львів: Вид-во при ЛДУ «Вища школа», 1983. – 176 с.
2. Мазур І.М. Тарас Григорович Шевченко в англomовному світі. [електронний ресурс] // Режим доступу до <http://osvita.ua/>
3. Тарас Григорович Шевченко в англomовному світі [електронний ресурс] // Режим доступу до: <http://www.dnipro-ukr.com.ua/scenariy-5864.html>
4. План-конспект Бінарний рок з української мови та англійської [електронний ресурс] // Режим доступу до <http://www.teacherjournal.com.ua/shkola/ukrainska-mova-ta-literatura/3361-plan-konspekt-bnarnij-rok-z-ukrainsko-movi-ta-angljsko.html>
5. Білас Л.М. Українознавчий аспект у викладанні англійської мови // Українознавство в системі освіти: (Матер. міжнар. наук.- практ. конф.). – К., 1996. – С. 87-89.

Гусейнова Т. А.*

РОЗВИТОК ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ НА БІНАРНИХ УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ І СВІТОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

У статті розкрито ключові аспекти розвитку дослідницької діяльності учнів на бінарних уроках англійської мови і світової літератури.

Традиційна форма навчання не виправдовує очікувань ані вчителя, ані учня та його батьків. Ключем для вирішення завдань у вивченні матеріалу є нетрадиційні форми навчання, що сприяють вихованню не пасивного виконавця, а відповідальної, освіченої та активної особистості. У зв'язку із цим сучасний учень має бути здатним до самоосвіти й саморозвитку, утримувати динаміку розвитку майбутньої професії і прагнути до професіоналізму.

Бінарні й комбіновані уроки дають можливість сформувати в учнів знання про навколишній світ, взаємозв'язки між різними країнами, культурами, історичними подіями шляхом подолання розрізненості наукових знань та посилити міжпредметні зв'язки в засвоєнні навчального матеріалу.

Методичні аспекти проведення бінарних уроків були предметом досліджень відомих учених-педагогів: І.Д. Зверева, В.М. Коротова, Е.І. Монозона, М.М. Скаткіна, О.Я. Савченко та

---

* © Гусейнова Т. А.